

RIKSADVOKATEN

Professor Per Brandtzæg,
Universitetet i Oslo, Avdeling for patologi,
Postboks 4950,
0424 Oslo

Høyesterettsadvokat Gunnar Nerdrum,
Postboks 1150,
9261 Tromsø

Advokat Jan Tennøe,
Grindbakken 58,
0764 Oslo

REF.:	VÅR REF.:	DATO:	DOK.NR.
	AMO0150058 2762/07-63 RE 07- 4 og Re 07-5	9. september 2013	88

TORGERSSEN-SAKEN – SPØRSMÅL OM GJENÅPNING

1. Oversikt

Det vises til Deres henvendelser hit 31. mai, 17., 18., 20. og 25. juni og 4. og 10. juli d.å., med bilag, der riksadvokaten anmodes om å begjære Torgersen-saken gjenåpnet.

Ved riksadvokatens påtegnning 5. juli d.å. har ovennevnte korrespondanse – som kjent – vært forelagt Oslo statsadvokatembeter til uttalelse. Det fremgår av tilbakemeldingene derfra at det samlede materialet, med unntak av et bokmanuskript, er gjennomgått og vurdert, og at det etter statsadvokatens vurdering ikke er grunnlag for et endret syn på gjenåpningsspørsmålet.

Slik saken nå står, er det grunn for riksadvokaten til å fremheve noen utgangspunkter og enkelte forutsetninger for påtalemyndighetens vurdering av om det skal begjæres gjenåpning i en sak som den foreliggende (punkt 2). Det må videre tas stilling til den uttrykkelige anmodning som er fremsatt om at riksadvokaten begjærer gjenåpning – og da som et spørsmål om saken bør realitetsbehandles her (punkt 3). Dessuten er det naturlig at det tas stilling til om statsadvokatens gjennomgang og vurderinger av det oversendte materialet er tilstrekkelig (punkt 4).

2. Utgangspunkter for påtalemyndighetens vurdering av om det skal begjæres gjenåpning

Ordningen etter straffeprosessloven er – som kjent – at den som mener seg uskyldig dømt, selv kan og må begjære gjenåpning, jf. straffeprosessloven § 389. Denne adgangen er ikke sperret selv om det tidligere er fremsatt gjenåpningsbegjæringer i saken. Videre tilligger det som utgangspunkt ikke påtalemyndigheten å overprøve Gjenopptakelseskommisjonens avgjørelser, og påtalemyndighetens eventuelle begjæring om gjenåpning binder uansett ikke Kommisjonen. Med dette som bakgrunn er det utvilsomt en meget høy terskel for at påtalemyndigheten skal gå til det skritt å begjære gjenåpning i en sak der en tidligere gjenåpningsbegjæring ikke er tatt til følge.

GGR007

Samtidig kan det tenkes tilfeller der god påtaleskikk tilsier en særskilt aktivitetsplikt for påtalemyndigheten. En grunnforutsetning for slike initiativ må naturligvis være at beslutningen om ikke å gjenåpne saken fremstår som uriktig. Videre må det formentlig være en forutsetning at det fremstår som klart at saken skulle vært gjenåpnet, og et viktig moment ved vurderingen vil være om det på adekvat måte har fremkommet nye, relevante opplysninger. I mer tvilsomme eller komplekse saker må det også kunne tillegges betydning hvorvidt den domfelte (eller noen på hans vegne) er i stand til selv å fremsette ny begjæring. Det siste innebærer at det er mindre aktuelt for påtalemyndigheten å begjære gjenåpning dersom domfelte allerede har inngitt ny gjenåpningsbegjæring eller – som i denne saken – har begjært omgjøring av Kommisjonens tidligere beslutninger.

Er det fremmet ugyldighetssøksmål mot Gjenopptakelseskomisjonens avgjørelse, slik tilfellet er i den foreliggende sak, vil det – av hensyn til den totale ressursbruk, fornuftig arbeidsdeling og en ryddig sakshåndtering – bare i helt ekstraordinære tilfeller være aktuelt å gripe inn i prosessen fra påtalemyndighetens side, hvilket en ny gjennomgang vil innebære.

3. Bør riksadvokaten overta realitetsbehandlingen av spørsmålet om å begjære gjenåpning?

I den foreliggende sak er normale saksbehandlingsregler fulgt ved at det så langt er Oslo statsadvokatembeter som har håndtert gjenåpningsspørsmålet på vegne av påtalemyndigheten. Den helt nødvendige arbeidsdelingen mellom påtalenivåene tilsier at det skal mye til for å fravike ordinær fremgangsmåte.

Førstestatsadvokat Kattelands vurderinger bygger på omfattende arbeid med saken gjennom flere år, og hun har fått gjennomslag for sitt syn i de sammenhenger saken har vært behandlet av Gjenopptakelseskomisjonen. Det kan tilføyes at da statsadvokaten i sin tid ble gitt oppdraget om å arbeide med den aktuelle saken hadde hun ikke hatt noen befatning med spørsmålet om gjenåpning tidligere, og det ble selvsagt ikke gitt noen føringer om et bestemt resultat. I en slik situasjon sier det seg selv at det ville være helt uforvarlig og direkte galt om riksadvokaten skulle overprøve førstestatsadvokatens vurderinger uten en grundig saksgjennomgang. En slik gjennomgang ville være meget tidkrevende.

Det vil i første rekke være aktuelt for riksadvokaten å overta behandlingen av en sak som den foreliggende dersom det pretenderes at statsadvokatens håndtering er åpenbart uskjønnsom, og det dessuten kan tas stilling til en slik pretensjon med rimelig grad av sikkerhet uten en fullstendig saksgjennomgang. En eventuell overtakelse vil således normalt måtte skje i to ledd: Først må det gjøres en mer foreløpig vurdering av om riksadvokaten skal realitetsbehandle spørsmålet om å begjære gjenåpning. Hvis det besluttes, må saken kalles inn for fullstendig gjennomgang.

De henvendelser som er mottatt, og som er oversendt Oslo statsadvokatembeter til uttalelse, gir ikke holdepunkter for at Gjenopptakelseskomisjonens beslutninger er uriktige eller at førstestatsadvokat Kattelands sakshåndtering har vært uskjønnsom. Til dette kommer at slik saken nå står, vil terskelen for å gripe inn fra påtalemyndighetens side under enhver omstendighet være meget høy, jf. punkt 2 ovenfor.

Etter dette finner ikke riksadvokaten tilstrekkelig grunn til å realitetsbehandle spørsmålet om å begjære gjenåpning.

4. Bør statsadvokaten pålegges en mer utførlig gjennomgang og vurdering av materialet?

Som omhandlet innledningsvis, har statsadvokaten ikke gjennomgått et oversendt bokmanuskript, og det er gitt uttrykk for at en samvittighetsfull og detaljert gjennomgang av dette, med vurdering av den faktiske og juridisk tilnærming samt forberedelse av eventuell imøtegåelse, vil være svært tidkrevende.

I brevet 10. juli d.å. til Gjenopptakelseskommissjonen skriver advokat Tennøe at selv om notatet hans – som er oversendt hit 18. juni d.å. og senere er sendt Gjenopptakelseskommissjonen og Statsministerens kontor – “både er lite nyansert og uten en del detaljer, er *alle de vesentlige sider av saken belyst og begrunnet* [i notatet]”.

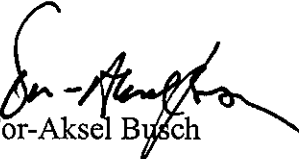
Riksadvokaten merker seg at Oslo statsadvokatembeters syn er at de anførsler som nå fremsettes, i hovedsak er de samme som tidligere er vurdert og imøtegått.

Etter en totalvurdering finner riksadvokaten på denne bakgrunn det ikke nødvendig å pålegge Oslo statsadvokatembeter å foreta en gjennomgang av bokmanuskriptet, og en legger til grunn at den gjennomgang og vurdering av det mottatte materialet som er foretatt, er tilstrekkelig.

5. Avslutning

Det bemerkes at straffeprosessloven § 59 a angir hvilke vedtak av påtalemyndigheten som kan påklages til overordnet. Merknader fra påtalemyndigheten til Gjenopptakelseskommissjonen – som har en meget selvstendig stilling – ved begjæring om gjenåpning er intet vedtak; kun synspunkter og anførsler til bruk for Kommisjonen ved dens arbeid. Utferdigelse av tiltalebeslutning kan ikke påklages av siktede, jf. straffeprosessloven § 59 a, annet ledd. Fra tid til annen mottar riksadvokaten likevel slike klager, og det er i praksis gitt nærmere anvisning på når disse kan tas under behandling utover den lovbestemte klagerett. Ovennevnte kriterier i dette brev er søkt avstemt mot denne praksis, og det kan ikke kreves mindre for å etterprøve statsadvokat Kattelands vurdering i den aktuelle saken enn der hvor det foreligger tiltale, snarere tvert i mot.

Riksadvokaten forholder seg til Gjenopptakelseskommissjonens avgjørelse av 30. september 2010, og den legges til grunn av påtalemyndigheten.

Tor-Aksel Busch

Anders Blix Gundersen
kst. statsadvokat

Gjenpart: 1. Oslo statsadvokatembeter
2. Regjeringsadvokaten v/Tolle Stabell